

Redovisat eget kapital i balansräkningen

©

2011

Bengt Bengtsson

Redovisat eget kapital i balansräkningen

Företagets skuld till ägaren

Skillnaden mellan företagets tillgångar och skulder brukar benämnas företagets egna kapital eller företagets förmögenhet. Eget kapital är en beteckning som ofta leder till missförstånd hos den som är nybörjare i ämnet. Det egna kapitalet finns ju normalt på kreditsidan i företagets balansräkning. Det framstår då som en skuld och det är just också vad det är, nämligen företagets skuld till ägaren eller ägarna. Om vi inkluderar det egna kapitalet bland skulderna får vi formeln: Tillgångar minus skulder lika med noll. Balansräkningens debetsida och kreditsida blir lika stora. Det egna kapitalet kan

dock komma att variera år från år utan att ägarna tillskjuter några pengar eller får tillbaka av dessa. Detta beror på att det egna kapitalet förändras med företagets vinst eller förlust. Det egna kapitalet ökar vid vinst och minskar vid förlust. I sämsta fall kommer ägarna inte att få något tillbaka av sina satsade pengar. Det egna kapitalet är således det som löper störst risk att gå förlorat vid obestånd.

Vilka händelser kan inträffa på eget kapital-kontot? Vi skall här se närmare på detta.

Vid årets början finns en s.k. ingående balans på kontot. Under förutsättningen att företagets tillgångar är större än dess skulder kommer ingående balansen att noteras på kreditsidan på kontot.

Eget kapital	
	Ingående balans 1.000
Utgående balans	1.500

Vid årets slut finns en utgående balans på kontot. Om denna är större än den ingående balansen, så har det egna kapitalet ökat. Detta innebär att skillnaden mellan tillgångar och skulder har ökat. Man kan säga att företaget har ett större värde för ägaren eller att ägaren har mer att fordra av företaget, dvs. att företagets skuld till ägaren ökat under året.

I detta exempel har det egna kapitlet ökat med 500 kr under året. Vilken är orsaken till detta. Som vi ser på kontot nedan, kan denna förändring bero på flera olika händelser.

Eget kapital

	Årets vinst Egna insättningar Uppskrivning av värdet på tillgångar eller nedskrivning av värdet på skulder
--	--

Vi ser av detta exempel att årets vinst är en tänkbar orsak till att eget kapital ökar under året. Vidare kan en ökning bero på att ägaren lämnat tillskott av egna pengar. Dessutom kan ökningen av det egna kapitalet bero på att värdet av en tillgång skrivits upp eller

nedskrivning på värdet av en skuld om man inte bokar dessa belopp mot resultaträkningen. (I detta fall finns dock juridiska restriktioner för sådana uppskrivningar både vad det gäller tillgångens art och bolagets juridiska form).

På kontots debetsida finns de händelser som kan bidra till minskning av det egna kapitalet.

Eget kapital

Årets förlust Egna uttag Nedskrivning av värdet på tillgångar	
---	--

Årets förlust bidrar självfallet till att det egna kapitalet minskar, liksom ägarens egna uttag. Teoretiskt kan minskningen också bero på nedskrivning av värdet på tillgångar eller uppskrivning av värdet på en skuld om dessa händelser inte bokas mot resultaträkningen.

handlar det om andelar, i en ekonomisk förening om insatser.

Det egna kapitalet har olika benämningar i olika företagsformer. I en enskild firma kallas det egna kapitalet för just eget kapital. I ett handelsbolag eller kommanditbolag

I ett aktiebolag har däremot det egna kapitalet flera benämningar. I första hand betecknas det egna kapitalet som aktiekapital. Viss del av kapitalet benämnes reservfond och ibland finns även överkursfond och uppskrivningsfond. Dessa olika konton utgör företagets s.k. bundna kapital. Detta får inte användas till utdelning till aktieägarna. Fritt eget kapital utgörs av balanserat resultat och årets resultat. Detta får utdelas till aktieägar-

na. Innan man beräknar vad som får utdelas måste man dock kontrollera om reservfonden är vad den skall vara. Det finns en regel som föreskriver att om reservfonden inte uppgår till minst 20 % av aktiekapitalet, så måste man göra en avsättning till denna reservfond. Förutsättningen för detta är dock att bolaget gått med vinst under året. Om så är fallet skall man avsätta minst 10 % av denna årsvinst till reservfonden tills den uppgår till minst 20 % av aktiekapitalet. Man kan självfallet avsätta mer, men behöver inte

göra detta ens när reservfonden inte uppgår till 20 % av aktiekapitalet.

I en enskild firma kan det egna kapitalet öka genom att ägaren sätter in pengar i företaget och genom att företaget går med vinst. Motsvarande kan det egna kapitalet minska genom att ägarna tar ut pengar eller genom att företaget går med förlust. Dessa flöden har beskrivits ovan på T-konton, men man kan också beskriva dem med en formel. Denna är

$$EK(UB) = EK(IB) + \text{årets vinst} - \text{årets förlust} + \text{insättning} - \text{uttag}$$

Vinstdispositionen i aktiebolag

Innan företaget kan besluta om hur mycket man kan utdela till aktieägarna måste man kontrollera vad som är utdelningsbart. Den-

na kontroll startar med att man gör en bedömning av hur mycket som eventuellt måste avsättas till reservfonden.

Vi kan tänka oss att ett företags egna kapital der ut enligt följande:

Aktiekapital	500.000
Reservfond	80.000
Balanserat resultat	120.000
Årets (föregående års) resultat	60.000

De medel som finns att disponera är således 60.000. Man får i princip utdela alla fria medel, men först efter det att eventuell avsättning till reservfonden gjorts. I detta exempel är reservfondens värde mindre än 20 % av aktiekapitalet. Man måste därför avsätta 10

% av årsvinsten till reservfonden, dvs. 6.000 kr. Det som teoretiskt finns kvar att utdela är nu 120.000 kr + 60.000 kr – 6.000 kr. Om vi tänker oss att utdelningen bestäms till 10.000 kr, så är detta tillåtit och vinstdispositionen kommer att få följande utseende:

<u>Vinstdisposition</u>	<u>Belopp</u>
1) Avsättning till reservfonden	6.000
2) Beslutad utdelning	10.000
3) Resterande balanseras	44.000
Summa	60.000

Bokföringen av detta på T-konton får följande utseende:

Aktiekapital			
		Ingående saldo	500.000
Reservfond			
		Ingående saldo	80.000
		1	6.000
			86.000
Balanserat resultat			
		Ingående saldo	120.000
		3	44.000
			164.000
Föregående års resultat			
1	6.000	Ingående saldo	60.000
2 Kortfristiga skulder	10.000		
3	44.000		
	60.000		60.000

Nyemission och fondemission

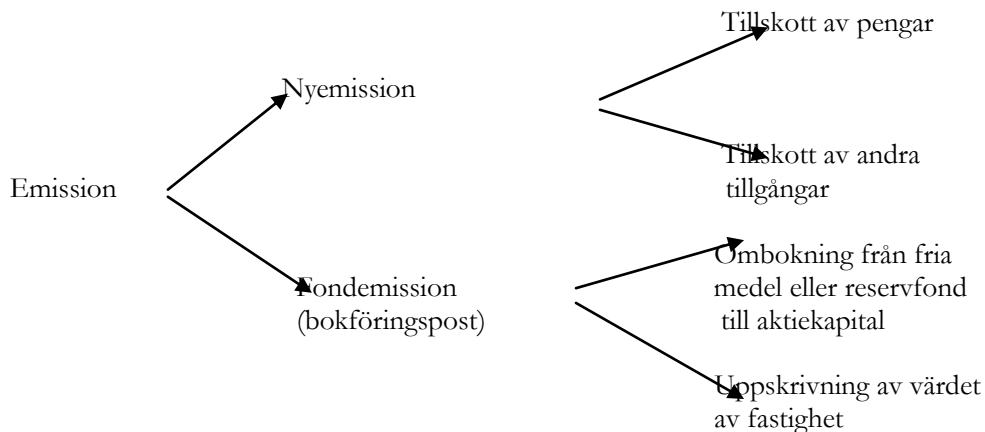
I ett aktiebolag kan insättningar jämföras med nyemission och uttag med utdelning till aktieägarna.

En nyemission innebär att företagets aktiekapital ökas genom tillskott av pengar eller med saker, s.k. apportemission. En annan slags emission, nämligen fondemission förekommer också ibland. En sådan emission ger inget tillskott av pengar, utan ökar endast aktiekapitalet tack vare en bokföringsåtgärd. Denna åtgärd kan innebära att man bokar om värden inom det egna kapitalet till aktie-

kapitalet. Det egna kapitalet ökar således inte. Det får bara en annan fördelning.

Fondemission kan också i vissa situationer göras genom uppskrivning av fastigheter. Detta ökar det egna kapitalet utan att några pengar tillskjuts. I stället för att åstadkomma en ökning av företagets likvida medel ökar man det bokförda värdet av fastigheten med ett belopp motsvarande fondemissionens värde.

Sammanfattningsvis:

Nyemission kan göras genom tillskott av pengar eller saker. En ökning sker därför av företagets tillgångar, samtidigt som aktiekapitalet ökar.

till aktiekapitalet. Detta innebär att tillgångarna kan öka utan att något tillskjuts i företaget samtidigt som aktiekapitalet ökar. Vidare kan aktiekapitalet öka utan att tillgångarna ökar, dvs. en omflyttning av värden görs inom det egna kapitalet.

Fondemission kan göras genom uppskrivning av fastighetsvärden eller genom omflyttning av belopp från t.ex. reservfonden

Exempel

Nyemission genom tillskott av saker (apportemission)

Företagets ägare överlåter egna maskiner för 100 på företaget.

Maskiner	
1	100
Aktiekapital	
	100

Exempel

Nyemission genom tillskott av pengar

Företagets ägare tillskjuter 100 i kontanter.

Kassa	
1	100

Aktiekapital	
	100

Exempel

Företaget gör en fondemission genom en uppskrivning av värdet på en fastighet.

Företaget skriver upp värdet på sin fastighet med 100.

Fastighet	
1	100

Aktiekapital	
	100

Exempel

Företaget gör en fondemission genom en ombokning från reservfonden till aktiekapitalet.

Företaget ökar aktiekapitalet med 100 genom överföring från reservfonden.

Aktiekapital	
	100

Reservfond	
1	100

Förvärv av egna aktier

Aktiebolag får enligt nya regler numera under vissa omständigheter förvärva sina egna aktier. Ett sådant förvärv innebär i praktiken att företagets egna kapital minskar, då de inköpta aktierna inte kan betraktas som en tillgång. Detta innebär också att ett bolags möjligheter att förvärva egna aktier kan vara begränsade. Regeln är den att det måste finnas minst

så mycket fritt eget kapital i bolaget som priset på de förvärvade aktierna.

Vi illustrerar detta med följande exempel:

Eget kapital

	Aktiekapital	1.000
	Reservfond	200
	Balanserat resultat	600
	Årets resultat	300
		<hr/>
		2.100

Detta bolag har ett eget kapital om 2.100 kr. De bundna medlen uppgår till 1.200 kr och de fria medlen till 900. Bolaget kan därför i bästa fall förvärva egna aktier till ett värde

motsvarande de fria medlen, dvs. 900 kr. Ett sådant förvärv skall debiteras det egna kapitalet på följande sätt:

Kassa

Ingående saldo	4.000	Bal. res./Årets res.	900
		Utgående saldo	3.100
	<hr/>		<hr/>
	4.000		4.000

Aktiekapital

Utgående saldo	1.000	Ingående saldo	1.000
	<hr/>		<hr/>
	1.000		1.000

Reservfond

Utgående saldo	200	Ingående saldo	200
	<hr/>		<hr/>
	200		200

Balanserat resultat

Kassa	600	Ingående saldo	600
Utgående saldo	0		
	<hr/>		<hr/>
	600		600

Årets resultat

Kassa	300	Ingående saldo	300
Utgående saldo	0		
	<hr/>		<hr/>
	300		300

Det egna kapitalet har nu följande sammansättning:

Eget kapital

	Aktiekapital	1.000
	Reservfond	200
	Balanserat resultat	0
	Årets resultat	0
	<hr/>	<hr/>
		1.200

Övning 1 – Analys av det egna kapitalets förändring i enskild firma

Tillgångar och skulder i ett företag vid årets början och slut framgår av nedanstående uppställning:

Balansräkning	01.01.01	01.12.31
Tillgångar	260	302
Skulder exklusive eget kapital	182	189

Beräkna det egna kapitalet vid årets början och slut under följande förutsättningar:

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren inte satt in eller tagit ut några pengar under året?

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren tagit ut 40 under året och inte satt in något?

Hur mycket har ägaren tagit ut under året, om årets vinst uppgår till 100 och han inte satt in något?

Hur ser situationen ut om årets resultat är en vinst som uppgår till 10?

Övning 2 – Analys av det egna kapitalets förändring i enskild firma

Tillgångar och skulder i ett företag vid årets början och slut framgår av nedanstående uppställning:

Balansräkning	01.01.01	01.12.31
Tillgångar	650	680
Skulder	460	472

Beräkna det egna kapitalet vid årets början och slut under följande förutsättningar:

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren inte satt in eller tagit ut några pengar under året?

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren tagit ut 42 under året och inte satt in något?

Hur mycket har ägaren tagit ut under året, om årets vinst uppgår till 90 och han inte satt in något?

Hur ser situationen ut om årets resultat är en vinst som uppgår till 8?

Övning 3 – Vinstdisposition i aktiebolag

Ett företags egna kapital såg vid bokslutet 31 december år 08 ut som nedan:

Eget kapital	
Aktiekapital	200.000
Reservfond	30.000
Balanserat resultat	28.000
Årets resultat	76.000

Den 20 april år 09 beslutade bolagsstämman om följande disposition av vinstmedlen:

Lagstadgad avsättning till reservfonden.
Utdelning till aktieägarna 6.000.
Återstående vinst balanseras.

Bokför denna affärshändelse och visa hur vinstdispositionen kan se ut.

Övning 4 – Vinstdisposition i aktiebolag

Ett företags egna kapital har följande sammansättning inför bolagsstämman i april månad:

Aktiekapital	500.000
Reservfond	94.000
Balanserat resultat	86.000
Föregående års resultat	80.000

Bolagsstämman beslutar om en utdelning till aktieägarna med 2.000 samtidigt som lagreglerade dispositioner genomförs. Visa på T-konton hur dessa "händelser" bokföres.

Hur stora bundna respektive fria medel finns efter det att vinstdispositionen är klar?

Övning 5 – Nyemission och fondemission

Ett företag har den siste december år 06 följande balansräkning:

Diverse tillgångar	5.900
Aktiekapital	1.000
Reservfond	2.000
Balanserat resultat	500
Årets resultat	2.400

Hur skulle bokföringen se ut om företaget under våren år 07 skulle bestämma sig för en fondemission på 900 kr och en nyemission genom tillskott av pengar med 1.600 kr till nominellt värde? Fondemissionen skall inte göras genom uppskrivning av fastighet i denna övning.

Övning 6 – Fondemission genom uppskrivning av fastighetens värde

Ett företag har vid en viss tidpunkt följande balansräkning:

Tillgångar	
Fastighet	1.000
Varulager	200
Kassa 100	
	<hr/>
Summa tillgångar	1.300
Eget kapital och skulder	
Eget kapital	400
Banklån	600
Leverantörsskulder	300
	<hr/>
Summa eget kapital och skulder	1.300

Fastighetens värde uppgår till ett belopp som är betydligt högre än dess bokförda värde. Detta högre värde anses vara bestående. Företaget beslutar därför att skriva upp värdet till 1.250. Detta görs som en fondemission. Visa företagets balansräkning efter emissionen.

Övning 7 – Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Ett företag hade vid ingången av år 09 ett eget kapital på 648. Under året har 10 tillskjutits i form av pengar genom nyemission. Vidare har ägaren tillskjutit sin privata fastighet som nyemission. Värdet på denna har bestämts till 100. Dessutom gjordes en fondemission genom uppskrivning av en fastighets värde. Denna fastighet tillhör bolaget. Uppskrivningsbeloppet är 20. Företaget gjorde också en fondemission genom ombokning från reservfonden med ett belopp uppgående till 8. I april år 09 har man också beslutat om utdelning med 4. Vid bokslutet år 09 bestämde man företagets redovisade vinst till 68, medan den verkliga vinsten var 102.

Hur stor är den redovisade utgående behållna förmögenheten vid utgången av år 09? Hur mycket har kontot "Fastigheter" ökat i värde?

Övning 8 – Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Ett företag har vid ingången av år 01 en behållen förmögenhet på 726. Under år 01 har företaget fattat beslut om att dela ut 8 till ägarna. Dessutom har man gjort en nyemission med 146 som lagts till likvida medel med samma belopp. Överkursen vid nyemissionen var 46 och detta belopp ingår i den totala inbetalningen om 146. Företagets fastighet har under året ökat i värde med 25 genom uppskrivning mot uppskrivningsfonden. Fondemission har också gjorts med 10 genom överföring från reservfonden. Årets redovisade vinst uppgår till 82.

Hur stor är företagets redovisade behållna förmögenhet vid utgången av år 01?

Övning 9 – Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Ett företags fastighet är värd 50 mer än vad den redovisats till. Man bestämmer sig därför att skriva upp fastighetens värde med 30. Man väljer att inte föra beloppet till uppskrivningsfonden. I stället gör man en fondemission.

Företaget beslutar under året om utdelning med 12 till aktieägarna. Man gör också en nyemission med överkursen 20 %. Nominellt inbetalt belopp på grund av emissionen uppgår till 100.

Årets redovisade vinst kommer att uppgå till 90 och den utgående behållna förmögenheten till 828.

Hur stor var den ingående behållna förmögenheten?

Övning 10 – Förvärv av egna aktier

Ett företags egna kapital såg vid bokslutet 31 december år 08 ut som nedan:

Eget kapital

Bundet kapital

Aktiekapital	10.000.000
Reservfond	2.000.000

Fritt kapital

Balanserat resultat	460.000
Årets resultat	102.000

Bolaget beslutade i januari år 09 att köpa upp egna aktier på marknaden till ett inköpsvärde av 400.000 kr. Visa på konto hur denna affärshändelse skall bokföras.

Övning 11 – Förvärv av egna aktier

Ett företag har vid en viss tidpunkt följande balansräkning:

Tillgångar	
Fastighet	1.000.500
Varulager	200.000
Kassa	350.000
Summa tillgångar	<u>1.550.500</u>

Eget kapital och skulder	
Aktiekapital	500.000
Reservfond	200.000
Balanserat resultat	300.000
Banklån	200.000
Leverantörsskulder	350.500
Summa eget kapital och skulder	<u>1.550.500</u>

Företaget förvärvar egna aktier till ett anskaffningsvärde på 50.000 kr. Aktiernas nominella värde är 30.000 kr. Visa balansräkningens utseende efter förvärvet.

Övning 12 – Behållen förmögenhet vid årets slut

Ett företags ingående behållna förmögenhet uppgick till 150. Under året har man beslutat om utdelning till aktieägarna med 3. Årsvinsten uppgår till 48 och en nyemission har gjorts med 30. Dessutom har företaget återköpt egna aktier för 12

Hur stor var den behållna förmögenheten vid årets slut?

Lösning övning 1 - Analys av det egna kapitalets förändring i enskild firma

	06.01.01	06.12.31
Tillgångar	260	302
Skulder	182	189
EK	+78	+113

Beräkna det egna kapitalet vid årets början och slut

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren inte satt in eller tagit ut några pengar under året. **+35**

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren tagit ut 40 under året. **+75**

Hur mycket har ägaren tagit ut under året, om årets vinst uppgår till 100. **+65**

Ägaren har gjort en insättning med **25**

Lösning övning 2 - Analys av det egna kapitalets förändring i enskild firma

	06.01.01	06.12.31
Tillgångar	650	680
Skulder	460	472
EK	+190	+208

Beräkna det egna kapitalet vid årets början och slut

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren inte satt in eller tagit ut några pengar under året. **+18**

Vilket är årets resultat under förutsättning att ägaren tagit ut 42 under året. **+60**

Hur mycket har ägaren tagit ut under året, om årets vinst uppgår till 90. **+72**

Ägaren har gjort en insättning med **10**

Lösning övning 3 - Vinstdisposition i aktiebolag

Kontoställning efter det att bolagsstämma hållits.

2081 Aktiekapital

Utgående saldo	200.000	Ingående balans	200.000
	<hr/> 200.000		<hr/> 200.000

2086 Reservfond

Utgående saldo	37.600	Ingående balans	30.000
		1	7.600
	<hr/> 37.600		<hr/> 37.600

2091 Balanserat resultat

Utgående saldo	90.400	Ingående balans	28.000
		3	62.400
	<hr/> 90.400		<hr/> 90.400

2098 Föregående års resultat

		Saldo	76.000
1	7.600		
2	6.000		
3	62.400		
	<hr/> 76.000		<hr/> 76.000

2898 Outtagen vinstutdelning

Saldo	6.000	2.	6.000
	<hr/> 6.000		<hr/> 6.000

Bundna medel = 237.600 Fria medel = 90.400

Lösning övning 4 - Vinstdisposition i aktiebolag

Kontoställning efter det att bolagsstämman hållits.

2081 Aktiekapital

Utgående saldo	500.000	Ingående saldo	500.000
	<hr/>		<hr/>
	500.000		500.000

2086 Reservfond

Utgående saldo	100.000	Ingående saldo	94.000
		1	6.000
	<hr/>		<hr/>
	100.000		100.000

2091 Balanserat resultat

Utgående saldo	158.000	Ingående saldo	86.000
		3	72.000
	<hr/>		<hr/>
	158.000		158.000

2098 Föregående års resultat

1	6.000	Ingående saldo	80.000
2	2.000		
3	72.000		
	<hr/>		<hr/>
	80.000		80.000

2898 Outtagen vinstutdelning

Saldo	2.000	2	2.000
	<hr/>		<hr/>
	2.000		2.000

Bundna medel = 600.000 Fria medel = 158.000

Lösning övning 5 - Nyemission och fondemission

Kontoställning efter nyemissionen och fondemissionen

Diverse tillgångar

Ingående saldo	5.900	Utgående saldo	
	1.600		
	<hr/> 7.500		<hr/> 7.500

2081 Aktiekapital

Utgående saldo	3.500	Ingående saldo	1.000
		Div tillg/Föreg års res	2.500
	<hr/> 3.500		<hr/> 3.500

2086 Reservfond

Utgående saldo		Ingående saldo	2.000
	<hr/> 2.000		<hr/> 2.000

2091 Balanserat resultat

Utgående saldo	500	Ingående saldo	500
	<hr/> 500		<hr/> 500

2098 Föregående års resultat

Aktiekapital	900	Ingående saldo	2.400
Utgående saldo	1.500		
	<hr/> 2.400		<hr/> 2.400

Lösning övning 6 - Fondemission genom uppskrivning av fastighetens värde

Tillgångar

Fastighet	1.250
Varulager	200
Kassa 100	
Summa tillgångar	<u>1.550</u>

Eget kapital och skulder

Eget kapital	650
Banklån	600
Leverantörsskulder	300
Summa eget kapital och skulder	<u>1.550</u>

Lösning övning 7 - Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Eget kapital

Utdelning	4	Ingående balans	648
		Nyemission pengar	10
		Nyemission fastighet	100
		Fondemission uppskr	20
		Årets vinst	68
Utgående saldo	842		
	<u>846</u>		<u>846</u>

Den utgående behållna förmögenheten uppgår till 842. Fastighetens bokförda värde har ökat med 120.

Lösning övning 8 - Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Eget kapital

Utdelning	8	Ingående balans	726
		Nyemission pengar	146
		Nyemission fasighet	25
		Årets vinst	82
Utgående saldo	971		
	<hr/>		<hr/>
	979		979

Den utgående behållna förmögenheten uppgår till 971.

Lösning övning 9 - Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Eget kapital

Utdelning	12	Ingående balans	600
		Fastighet	30
		Nyemission	120
		Årets vinst	90
Utgående saldo	828		
	<hr/>		<hr/>
	840		840

Den utgående behållna förmögenheten uppgår till 828.

Lösning övning 10 - Förvärv av egna aktier

Aktiekapital

	Ingående balans	10.000.000

Reservfond

	Ingående balans	2.000.000

Balanserat resultat

Kassa	400.000	Ingående balans	460.000

Årets resultat

	Ingående balans	102.000

Lösning övning 11 - Förvärv av egna aktier

Tillgångar	
Fastighet	1.000.500
Varulager	200.000
Kassa 300.000	
Summa tillgångar	<u>1.500.500</u>
Eget kapital och skulder	
Aktiekapital	500.000
Reservfond	200.000
Balanserat resultat	250.000
Banklån	200.000
Leverantörsskulder	350.500
Summa eget kapital och skulder	<u>1.500.500</u>

Lösning övning 12 - Analys av förändringar av den behållna förmögenheten (det egna kapitalet) i ett aktiebolag

Eget kapital

Utdelning	3	Ingående balans	150
Återköp egna aktier	12	Nyemission	30
		Årets vinst	48
Utgående saldo	213		
	<u>228</u>		<u>228</u>

Den utgående behållna förmögenheten uppgår till 213.